



نگاهی به تحولات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۰۶

سه سال افزایش پی‌درپی

ترجمه و تنظیم: سید محمد ستوده

در سال آینده چه
جریان‌های سرمایه‌گذاری
مستقیم خارجی در کشورهای
توسعه‌یافته را در دست
افزایش یافت و به رقم
۸۰ میلیارد دلار رساند

در سال آینده چنانچه
سرمایه‌گذاری مستقیم
خارجی در کشورهای در
حال توسعه و اقتصادهای
در حال گذر از تورم و
واکنش در صورت افزایش یافت

بنا بر آخرین گزارش کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (آنکتاد)، حجم کل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان برای سومین سال پیاپی با افزایش مواجه شد و به یک تریلیون و ۲۰۰ میلیارد دلار بالغ گشت. این رقم نسبت به سال ۲۰۰۵ افزایشی ۲۴ درصدی را نشان می‌دهد. با این همه، رقم فوق هنوز کمتر از رکورد ۷۴ تریلیون دلاری ثبت شده در سال ۲۰۰۰ است.

تداوم روند رو به افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) عمدتاً ناشی از رشد اقتصادی بالا و عملکرد اقتصادی چشمگیر در برخی از مناطق جهان است. این رشد را می‌توان هم در کشورهای در حال توسعه و هم توسعه‌یافته مشاهده کرد. باید توجه داشت که بخش عمده‌ای از رشد جریان‌های سرمایه‌گذاری خارجی در جهان مربوط به معاملات ادغام و تملیک (MA) است. بنابراین، افزایش سود شرکت‌ها و در نتیجه افزایش قیمت سهام شرکت‌های مذکور توانسته ارزش معاملات مربوط به ادغام و تملیک شرکت‌ها را افزایش دهد. از سوی دیگر، استمرار آزادسازی رژیم‌های

تجاری و سیاست‌های سرمایه‌گذاری از جمله دیگر عواملی هستند که موجب می‌شوند حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به میزان قابل توجهی افزایش یابد. با این حال، در برخی کشورهای آفریقایی و آمریکای لاتین شاهد تحولات چشمگیری در زمینه اتخاذ سیاست‌های اقتصادی مبتنی بر افزایش نقش دولت در اقتصاد بوده‌ایم. همچنین تحولات سیاستی مذکور موجبات نگرانی سرمایه‌گذاران خارجی و برخی صنایع - به ویژه صنایع مربوط به منابع طبیعی - را فراهم آورده است.

نگاهی اجمالی به گزارش آنکتاد حاکی است که عملکرد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در مناطق و کشورهای جهان بسیار با یکدیگر متفاوت بوده است. بنابه گزارش یاد شده، در سال ۲۰۰۶ حجم جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای توسعه‌یافته ۴۸ درصد افزایش یافت و به رقم ۸۰۰ میلیارد دلار بالغ شد. همچنین طی همین سال، ایالات متحده آمریکا توانست از لحاظ جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، با ۱۷۷/۳ میلیارد دلار، مقام اول را در جهان کسب کند.

لازم به ذکر است که در سال ۲۰۰۵ این رتبه به انگلستان تعلق داشت. از سوی دیگر باید توجه داشت که اتحادیه اروپا در مجموع همچنان بزرگترین میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان شناخته می‌شود و در سال گذشته میلادی ۴۵ درصد از کل جریان‌های FDI در کشورهای عضو این اتحادیه سرمایه‌گذاری شده است. به هر حال اقتصاد جهانی در سال جاری میلادی با خطرات گوناگونی مواجه است که می‌تواند الزاماتی را در خصوص جریان‌های ورودی و خروجی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برای کشورهای توسعه‌یافته موجب شود. همچنین ناترازی‌های حساب جاری جهان به نحو قابل توجهی افزایش یافته است. این امر می‌تواند تغییرات ناگهانی و غیرمنتظره‌ای را در نرخ برابری اسعار بین‌المللی به وجود آورد. از سوی دیگر قیمت‌های بالا و ناپایدار نفت، فشارهای تورمی را موجب شده است. در این میان، نمی‌توان از احتمال بروز شرایط انقباضی در بازارهای مالی غفلت کرد. از سوی دیگر کسری‌های مالی چشمگیر در اروپا همراه با

افزایش نرخ‌های بهره می‌تواند منجر به افزایش فشارهای مالیاتی و دستمزدها شود. توجه به نگرانی‌های فوق‌الذکر باعث می‌شود ارزیابی‌های مربوط به چشم‌انداز سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی در کشورهای توسعه یافته با احتیاط بیشتری صورت پذیرد.

گزارش آنتن‌اد حکایت از آن دارد که در سال ۲۰۰۶، جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذر به ترتیب ۱۰ و ۵۶ درصد افزایش یافت و هر دو گروه در این زمینه به رکوردی تاریخی دست یافتند. (در این گزارش منظور از اقتصادهای در حال گذر، کشورهای جنوب شرقی اروپا و دولت‌های مستقل مشترک المنافع CIS می‌باشند).

آفریقا

حجم جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۰۶ در قاره آفریقا نسبت به میزان ثبت شده در سال ۲۰۰۵ افزایش یافته است. بالا رفتن قیمت‌ها و افزایش تقاضای جهانی برای خرید کالاها و خدمات یک بار دیگر به عنوان عاملی مهم در جذب سرمایه‌گذاری خارجی در آفریقا - به ویژه در بخش صنایع نفتی و خدمات مربوط به آن - موثر واقع شده و توانسته است سرمایه‌های خارجی را نه تنها از کشورهای توسعه یافته، بلکه حتی از برخی کشورهای در حال توسعه نیز به این قاره بکشاند. حجم معاملات بین‌المللی ادغام و تملیک در زمینه استخراج معادن و خدمات مربوط به آن در آفریقا طی نیمه اول سال ۲۰۰۶ نسبت به مدت سال قبل از آن سه برابر افزایش یافته است. به هر حال وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در مناطق، کشورها و بخش‌های مختلف این قاره یکسان نیست. آمارها حاکی از آن است که بخش اعظم جریان‌های ورودی FDI در مناطق غرب، شمال مرکز آفریقا تمرکز یافته است. همچنین به نظر می‌رسد در آینده نیز اقتصادهایی که در این قاره از درآمد سرانه ناچیز برخوردار و فاقد منابع طبیعی قابل توجه‌اند، همچنان از لحاظ جذب سرمایه‌های خارجی عملکرد ضعیفی از خود نشان دهند.

آمریکای لاتین و منطقه کارائیب

جریان‌های ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در آمریکای لاتین و منطقه کارائیب در سال ۲۰۰۶ با آهنگی کند رو به افزایش نهاد. به این ترتیب، کشورهای برزیل و مکزیک توانستند همچنان به عنوان بزرگترین دریافت‌کنندگان FDI در منطقه، مقام خود را حفظ کنند.

احتمال تغییرات هر چه بیشتر در مقررات مربوط به سرمایه‌گذاران خارجی و گسترش آن به سایر کشورهای منطقه نیز موجب گشته جریان‌های ورودی FDI با کاهش مواجه شود.

آسیا و اقیانوسیه

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در مناطق جنوب شرقی، آسیای جنوب شرقی و اقیانوسیه نیز کماکان روند رو به افزایش خود را در سال ۲۰۰۶ حفظ کرد و با افزایش ۱۳ درصدی نسبت به سال ۲۰۰۵ به رکورد ۱۸۷ میلیارد دلار رسید. علاوه بر این، سرمایه‌گذاری در صنایع تکنولوژی پیشرفته (high-tech) از سوی شرکت‌های فراملتی (TNGs) به سرعت رشد یافت؛ چندان که این روند، به ویژه در کشور چین، بسیار قابل توجه بوده است. در عین حال سایر کشورهای منطقه، از جمله هند، توانسته‌اند

سطح سرمایه‌گذاری خارجی در مکزیک، همانند سال ۲۰۰۵ گزارش شده است. برزیل نیز توانسته با وجود کاهش معاملات مربوط به ادغام و تملیک، ۶ درصد افزایش در این زمینه کسب کند. از سوی دیگر، حجم جریان‌های ورودی FDI در کشور شیلی طی سال ۲۰۰۶، با ۴۸ درصد افزایش که ناشی از روند سرمایه‌گذاری مجدد درآمدهای غیر منتظره حاصل از فعالیت‌های معدنی در آن کشور می‌باشد از سوی دیگر، به علت کاهش معاملات بین‌المللی ادغام و تملیک، جریان‌های ورودی FDI به کلمبیا و آرژانتین به ترتیب ۵۲ و ۲۰ درصد کاهش یافت. علاوه بر این، در برخی کشورهای منطقه، نظیر بولیوی، اکوادور و ونزوئلا، اتخاذ سیاست‌های مبتنی بر دخالت مستقیم دولت در اقتصاد و همچنین برخورداری از رژیم‌های مالی نامطلوب، موجبات نگرانی سرمایه‌گذاران خارجی را فراهم آورده است.

آمار جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر اساس مناطق و اقتصادهای میزبان (۲۰۰۰-۲۰۰۶)

(ارقام به میلیارد دلار)

نام منطقه/کشور میزبان	۲۰۰۶	۲۰۰۵	۲۰۰۴	درصد نرخ رشد نسبت به سال ۲۰۰۵
جهان	۱۲۲۰/۴	۹۱۶/۳	۷۱۰/۸	۳۴/۳
اقتصادهای پیشرفته	۸۰۰/۷	۵۴۲/۳	۳۹۶/۱	۳۴/۷
کل اروپا	۵۸۹/۸	۴۳۳/۶	۲۱۷/۷	۴۷/۷
اتحادیه اروپا EU	۵۴۹	۴۲۱/۹	۲۱۲/۷	۲۶
EU-۱۵	۵۱۰/۷	۳۸۷/۹	۱۸۵/۲	۳۰/۱
فرانسه	۸۸/۴	۶۳/۶	۳۱/۴	۳۱/۷
آلمان	۸/۱	۲۲/۷	-۱۵/۱	۳۹
ایتالیا	۳۰	۲۰	۱۶/۸	-۷۵/۱
انگلستان	۱۶۹/۸	۱۶۴/۵	۵۶/۲	۵۰/۲
۱۰ عضو جدید اتحادیه اروپا	۲۸/۴	۳۴	۲۸/۵	۲/۲
جمهوری چک	۵/۴	۱۱	۵	۱۲/۸
مجارستان	۶/۲	۶/۷	۴/۷	-۵۰/۸
لهستان	۱۶/۲	۷/۷	۱۲/۹	-۷/۳
ایالات متحده	۱۷۷/۳	۹۹/۴	۱۲۲/۴	۱۰۹/۹
ژاپن	-۸/۲	۲/۸	۷/۸	-۳۹۵/۵
کشورهای در حال توسعه	۳۶۷/۷	۳۳۴/۳	۲۷۵	۱۰
آفریقا	۳۸/۸	۳۰/۷	۱۷/۲	۲۶/۵
مصر	۵/۳	۵/۴	۲/۳	-۱/۹
مراکش	۲/۲	۲/۹	۱/۱	-۲۰/۹
نیجریه	۵/۴	۳/۴	۱/۲	۶۰
آفریقای جنوبی	۲/۷	۶/۴	۸/۰	-۴۲/۷
آمریکای لاتین و منطقه کارائیب	۹۹	۱۰۲/۷	۱۰۰/۵	-۴/۵
آرژانتین	۳/۳	۴/۷	۳/۴	-۲۹/۵
برزیل	۱۶	۱۵/۱	۱۸/۱	۵/۹

حجم سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی را در زمینه تولیدات کارخانه‌ای متعارف افزایش دهند.

از لحاظ جذب FDI، مناطق جنوب و جنوب شرقی آسیا نسبت به سایر مناطق موفق‌تر بوده‌اند و چین، هنگ کنگ و سنگاپور همچنان به عنوان بزرگترین دریافت‌کنندگان جریان‌های ورودی FDI در منطقه موقعیت خود را حفظ کرده‌اند. در این میان، هند توانسته با پشت سر نهادن کره جنوبی مقام چهارم را در منطقه از آن خود سازد. از سوی دیگر، جریان‌های خروجی FDI در منطقه، با توجه به اهمیت روز افزون موقعیت جهانی اقتصاد چین، از روندی صعودی برخوردار شده است. هند نیز توانسته است حجم جریان‌های خروجی سرمایه‌گذاری

خارجی خود را در سال ۲۰۰۶ تقریباً به دو برابر افزایش دهد. اکنون هند و چین بر سر کسب عنوان اقتصاد برتر در میان کشورهای تازه صنعتی شده با یکدیگر رقابت می‌کنند. این دو کشور عمده‌ترین مرکزهای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی میان کشورهای در حال توسعه به شمار می‌روند.

منطقه خلیج فارس

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (از لحاظ جریان‌های ورودی و خروجی) توانست روند افزایشی خود را در سال ۲۰۰۶ در منطقه غرب آسیا حفظ کند. در این میان، ترکیه و دولت‌های نفتی خلیج

فارس توانستند با وجود بی‌ثباتی‌های ژئوپلیتیک در برخی کشورهای منطقه، همچنان بخش اعظم جریان‌های ورودی FDI را جذب کنند و به رکورد جدیدی در این زمینه دست یابند. علاوه بر این، فعالیت‌های مربوط به انرژی و خدمات جنبی آن، عمده‌ترین هدف‌های صنایع منطقه را تشکیل می‌دهند. جریان‌های خروجی FDI با توجه به فعالیت کشورهای حوزه خلیج فارس به رهبری امارات متحده عربی با افزایش مواجه شده است. همچنین به واسطه استحکام روابط منطقه‌ای با چین و هند سایر اقتصادهای آسیایی و آفریقایی، حجم جریان‌های خروجی FDI در حوزه خلیج فارس افزایش قابل توجهی یافته است. به گزارش

ناترازی‌های حساب جاری جهان به نحو قابل توجهی افزایش یافته است. این امر می‌تواند تغییرات ناگهانی و غیرمنتظره‌ای را در نرخ برابری اسعار بین‌المللی به وجود آورد



به واسطه استحکام روابط منطقه‌ای با چین و هند سایر اقتصادهای آسیایی و آفریقایی، حجم جریان‌های خروجی FDI در حوزه خلیج فارس افزایش قابل توجهی یافته است

آنکتاد، ایران در سال ۲۰۰۳ توانست ۴۸۲ میلیون دلار، در سال ۲۰۰۴ حدود ۱۰۰ میلیون دلار و در سال ۲۰۰۵ تنها ۳۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب کند. ضمناً تا زمان تهیه این گزارش آمار جریان ورودی FDI ایران طی سال ۲۰۰۶ در دسترس آنکتاد نبوده است.

جنوب شرقی اروپا و کشورهای مستقل مشترک‌المنافع (CIS)

جریان‌های ورودی FDI در ۱۹ کشور واقع در جنوب شرقی اروپا (CIS) پس از تجربه افزایش اندک در سال ۲۰۰۵ به طور چشمگیری در سال ۲۰۰۶ افزایش یافت و به این ترتیب برای ششمین سال پی‌درپی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در منطقه از رشد مستمری برخوردار گردید.

گزارش آنکتاد حاکی است که حجم جریان‌های ورودی FDI به فدراسیون روسیه - که بزرگترین میزبان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در این منطقه به شمار می‌رود - در سال ۲۰۰۶ تقریباً دو برابر شده است.

احتمالاً سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بلغارستان و رومانی، که از اول ژانویه ۲۰۰۷ رسماً به اتحادیه اروپا پیوستند، رونق خواهد یافت. انتظار می‌رود در کشورهای بزرگ منطقه مانند روسیه و اوکراین نیز شاهد چنین روندی باشیم. به هر حال، چشم انداز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در روسیه تا اندازه زیادی تحت تاثیر وضع مقررات سخت‌گیرانه در زمینه حفاظت از منابع طبیعی آن کشور، هزینه‌های استخراج نفت و مناقشات سال ۲۰۰۶ پیرامون دو پروژه عمده تا توسعه میادین نفتی در ساخالین، قرار خواهد گرفت. هنوز مشخص نیست که افزایش قابل توجه فعالیت‌های سرمایه‌گذاری خارجی در زمینه‌هایی همچون صنایع پتروشیمی، خدمات و مستغلات بتواند رکود احتمالی سرمایه‌گذاری خارجی در بخش نفت را جبران کند.

در پایان گزارش یاد شده پیش‌بینی شده که رشد اقتصادی جهان احتمالاً در سال ۲۰۰۷ با آهنگی کند ادامه خواهد یافت. علاوه بر این، استمرار ناترازی‌های جهانی، نوسانات شدید نرخ ارز، بالا رفتن نرخ‌های بهره و فشارهای تورمی فزاینده، و از سوی دیگر افزایش بهای کالاها و بی‌ثباتی قیمت‌ها ممکن است روند جریان‌های جهانی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را مختل کند. در نتیجه شاهد کاهش سرعت رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی باشیم؛ روندی که طی چند سال گذشته از شتاب چشمگیری برخوردار بود. ●